

Київський університет імені Бориса Грінченка
Факультет української філології, культури та мистецтва
Кафедра української мови

“ЗАТВЕРДЖУЮ”
Проректор з науково-методичної та
навчальної роботи
О.Б. Жильцов
« 01 » вересня 2023

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Лінгвістика комп'ютерного аналізу і обробки інформації:

Вступ до комп'ютерної лінгвістики

для студентів

Спеціальності 035 Філологія

Спеціалізації 035.01 Українська мова та література

Освітньої програми 035.01.01 Українська мова та література

Освітнього рівня першого (бакалаврського)



Київ – 2023

Київський університет імені Бориса Грінченка
Факультет української філології, культури та мистецтва
Кафедра української мови

ЗАТВЕРДЖЕНО

Проректор
із науково-методичної та
навчальної роботи

О.Б. Жильцов

« » 2022 р.



РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

**Лінгвістика комп'ютерного аналізу і обробки інформації:
Вступ до комп'ютерної лінгвістики**

для студентів

Галузі знань	03 Гуманітарні науки
Спеціальності	035 Філологія
Спеціалізації	035.01 Українська мова та література
Освітньої програми	035.01.01 Українська мова та література
Освітнього рівня	першого (бакалаврського)

Київ – 2022



Розробники:

Вінтонів Михайло Олексійович, доктор філологічних наук, професор кафедри української мови.

Бойко Марія Іванівна, викладач кафедри української мови.

Викладач:


Вінтонів Михайло Олексійович, доктор філологічних наук, професор кафедри української мови.

Бойко Марія Іванівна, викладач кафедри української мови.

Робочу програма розглянуто і затверджено на засіданні
кафедри української мови

Протокол № 2 від 02.09.2022


Завідувач кафедри  (Михайло ВІНТОНІВ)

Гарант освітньої (професійної/наукової) програми (керівник проектної групи)
 (Михайло ВІНТОНІВ)

Робочу програму перевірено
01.09.2023 р.

Заступник директора/декана  (С.І. Горобець)
(ініціали, прізвище)

Пролонговано:

на 2023/2024 н. р.  (Вінтонів М. І.) «30» вересня 2023 р., протокол №9

на 20__/20__ н.р. (_____), «__» _____ 20__ р.,
протокол № __

на 20__/20__ н.р. (_____), «__» _____ 20__ р.,
протокол № __

на 20__/20__ н.р. (_____), «__» _____ 20__ р.,
протокол № __

1. Опис навчальної дисципліни
«Лінгвістика комп'ютерного аналізу і обробки інформації»

Найменування показників	Характеристика дисципліни за формами навчання	
	<i>денна</i>	<i>заочна</i>
Вид дисципліни	<i>вибіркова</i>	
Мова викладання навчання та оцінювання	<i>українська</i>	
Загальний обсяг кредитів / годин	<i>20/ 600</i>	
Курс	<i>II, III, IV</i>	-
Семестр	<i>3,4,6,7</i>	-
Обсяг кредитів	<i>20</i>	-
Обсяг годин, в тому числі:	<i>600</i>	-
Аудиторні	<i>280</i>	-
Модульний контроль	<i>40</i>	-
Семестровий контроль	<i>залік</i>	-
Самостійна робота	<i>280</i>	-
Форма семестрового контролю	<i>залік</i>	

Опис змістового модуля
«Вступ до комп'ютерної лінгвістики »

Найменування показників	Характеристика дисципліни за формами навчання	
	<i>денна</i>	<i>заочна</i>
Вид дисципліни	<i>вибіркова</i>	
Мова викладання, навчання та оцінювання	<i>українська</i>	
Загальний обсяг кредитів / годин	<i>4 / 120</i>	
Курс	<i>II</i>	-
Семестр	<i>3</i>	-
Кількість змістових модулів з розподілом:	<i>4</i>	-
Обсяг кредитів	<i>4</i>	-
Обсяг годин, у тому числі:	<i>120</i>	-
Аудиторні	<i>56</i>	-
Модульний контроль	<i>8</i>	-
Самостійна робота	<i>56</i>	-
Форма семестрового контролю	<i>залік</i>	-

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета змістового модуля «Вступ до комп'ютерної лінгвістики»: ознайомити студентів із сучасним станом і досягненнями в галузі комп'ютерної лінгвістики, навчити розмежовувати типи інформації, знати принципи і вимоги до моделювання мовних одиниць та конструювання нових лінгвістичних об'єктів, способи графічного зображення моделей, типи лінгвістичних баз даних різної будови та призначення, аналізувати особливості презентації мовних одиниць у лінгвістичних базах даних, володіти навиками роботи з вітчизняними і зарубіжними лінгвістичними програмними продуктами (електронними словниками та бібліотеками, системами машинного перекладу та аналізу тексту, лінгвістичними базами даних і базами знань – новими лінгвістичними продуктами тощо).

Основними завданнями вивчення змістового модуля «Вступ до комп'ютерної лінгвістики» є:

1) здатність розв'язувати складні спеціалізовані завдання та практичні проблеми в галузі філології, що передбачає застосування теорій та методів відповідних комп'ютерних технологій.

2) здатність до самостійного пошуку та оброблення інформації з різних джерел для розгляду конкретних питань; до ефективного використання інформаційних технологій в соціальній і професійній діяльності. Сервіс-орієнтування.

3) здатність виконувати навчально-дослідні завдання на основі аналітико-синтетичної мисленнєвої діяльності. Володіння науково-дослідними методами відповідного фахового спрямування. Уміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми, добирати аргументи, ухвалювати рішення. Обізнаність в особливостях проектної діяльності, готовність до її реалізації. Критична обізнаність та інтелектуальна чесність. Здатність нестандартно виконувати типові й неординарні завдання. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

4) здатність до самостійної пізнавальної діяльності, самоорганізації та саморозвитку. Спрямованість на розкриття особистісного потенціалу та самореалізацію. Прагнення до особистісно-професійного лідерства та успіху.

5) здатність аналізувати лінгвістичні явища з погляду фундаментальних філологічних принципів і знань, а також на основі відповідних загальнонаукових методів. Знання природи і сутності мови, походження й закономірностей розвитку мов, особливостей структури мови, класифікації мов світу, шляхів і методів вивчення мовного матеріалу. Знання системи сучасної української літературної мови, еволюції її граматичної будови.

6) здатність застосовувати нелінгвістичні знання в практичній філологічній діяльності. Уміти застосовувати знання ІКТ-технологій для виконання лінгвістичних завдань.

Під час занять, індивідуальної навчально-дослідницької та самостійної роботи студенти, майбутні бакалаври, *набувають таких програмних компетентностей: ЗК3, ЗК4, ЗК5, ЗК6, ЗК11, ЗК12, ЗК13, ФК1, ФК2, ФК5, ФК3.*

ЗК3 Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК4 Здатність бути критичним і самокритичним.

ЗК5 Здатність учитися й оволодівати сучасними знаннями.

ЗК6 Здатність до пошуку, опрацювання та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК11 Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК12 Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.

ЗК13 Здатність проведення досліджень на належному рівні.

ФК1 Загально-професійні компетентності: Усвідомлення структури філологічної науки та її теоретичних основ.

ФК2 Здатність використовувати в професійній діяльності знання про мову як особливу знакову систему, її природу, функції, рівні.

ФК3 Здатність використовувати в професійній діяльності знання з теорії та історії української мови.

Результати навчання за дисципліною

Опанувавши дисципліну «Лінгвістика обробки та аналізу інформації», студенти повинні мати такі **програмні результати навчання:**

ПРН2 Ефективно працювати з інформацією: добирати необхідну інформацію з різних джерел, зокрема з фахової літератури та електронних баз, критично аналізувати й інтерпретувати її, впорядковувати, класифікувати й систематизувати.

ПРН3 Організувати процес свого навчання й самоосвіти.

ПРН6 Використовувати інформаційні й комунікаційні технології для вирішення складних спеціалізованих завдань і проблем професійної діяльності.

ПРН7 Розуміти основні проблеми філології та підходи до їх розв'язання із застосуванням доцільних методів та інноваційних підходів.

ПРН10 Знати норми літературної мови та вміти їх застосовувати у практичній діяльності.

3. Структура навчальної дисципліни

Тематичне планування навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин						
	денна форма						
	Усього	у тому числі					МК
л		пр	сем.	семестр. контроль	с.р.		
1	2	3	4		6	7	8
Змістовий модуль 1.							
Комп'ютерні лінгвістичні системи							
Тема 1. Вступне	6		2	2		2	
Тема 2. Комп'ютерна лінгвістика як галузь прикладної лінгвістики	7	2		2		3	
Тема 3. Інформація та дані.	5			2		3	
Тема 4. Структурна та математична лінгвістики	7	2		2		3	
Тема 5. Моделювання як основний метод прикладної лінгвістики	9		2	2		3	2
Тема 6. Дані і знання.	7	2		2		3	
Тема 7. Інтегрована лексикографічні системи	5			2		3	
Тема 8. ПроЛінг Офіс для WINDOWS	5			2		3	
Тема 9. Морфемно-словотвірний фонд української мови в Інституті мовознавства	7	2		2		3	

ім.О.О.Потебні України	НАН							
Тема 10. Комп'ютерні лінгвістичні системи, їх типи	9	2		2		3		2
Всього за 1 модуль	67	10	4	20		29		4

Змістовий модуль 2.								
Бази даних. Системи машинного перекладу								
Тема 1. Бази даних і бази знань	7		2	2		3		
Тема 2. Лінгвістичні проблеми створення баз знань	5			2		3		
Тема 3. База даних українських прийменників	5			2		3		
Тема 4. Комп'ютерна лексикографія	5			2		3		
Тема 5. Можливості і принципи роботи з програмним продуктом Lingvo	7			2		3		2
Тема 6. Системи машинного перекладу	7		2	2		3		
Тема 7. Машинний переклад за допомогою програми Pragma	5			2		3		
Тема 8. Корпуси текстів: основні типи і структура	5			2		3		
Тема 9. Використання можливостей мережі Internet у лінгвістичних дослідженнях	7			2		3		2
Всього за 2 модуль	53		4	18		27		4
Всього	120	10	8	38		56		8

4. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Комп'ютерні лінгвістичні системи

Тема 1. Вступне

Основні питання теми:

1. Комп'ютерна лінгвістика в системі лінгвістичних дисциплін.
2. Комп'ютерна лінгвістика: діахронний та синхронний аспекти.

Тема 2. Комп'ютерна лінгвістика як галузь прикладної лінгвістики

Основні питання теми:

1. Комп'ютерна лінгвістика як різновид прикладної лінгвістики.

2. Специфіка предмета її дослідження.

Тема 3. Інформація та дані.

Основні питання теми:

1. Типи та функції інформації.
2. Мовна інформація.
3. Структурування та формалізація інформації.
4. Мовні дані

Тема 4. Структурна та математична лінгвістики

Основні питання теми:

1. Структурна та математичної лінгвістика: основні поняття
2. Поняттєвий та методико-процедурний апарат сучасних прикладної та комп'ютерної лінгвістики

Тема 5. Моделювання як основний метод прикладної лінгвістики.

Основні питання теми:

1. Лінгвістична модель.
2. Вимоги до побудови лінгвістичних моделей, типи моделей.

Тема 6. Дані і знання.

Основні питання теми:

1. Дані і знання.
2. Лінгвістичний алгоритм та лінгвістичний процесор

Тема 7. Інтегровані лексикографічні системи

Основні питання теми:

1. Інтегровані лексикографічні системи.
2. Система "Словники України".

Тема 8. ПроЛінг Офіс для WINDOWS

Основні питання теми:

1. ПроЛінг Офіс для WINDOWS.
2. Система орфографічного контролю тексту РУТА.
3. Система російсько-українського та українсько-російського машинного перекладу ПЛАЙ.

Тема 9. Морфемно-словотвірний фонд української мови в Інституті мовознавства ім.О.О.Потебні НАН України

Основні питання теми:

1. Морфемно-словотвірний фонд української мови в Інституті мовознавства ім.О.О.Потебні НАН України: джерела формування, принципи організації та виконувани функції

Тема 10. Комп'ютерні лінгвістичні системи, їх типи

Основні питання теми:

1. Комп'ютерна лінгвістика як різновид прикладної лінгвістики.
2. Специфіка предмета її дослідження.

Рекомендована література до першого модуля:

Основна: 1–8.

Додаткова: 1, 3, 6.

Змістовий модуль 2.

Бази даних. Системи машинного перекладу

Тема 11. Бази даних і бази знань

Основні питання теми:

1. Загальна типологія баз даних.
2. Методологія створення баз даних.

Тема 12 Лінгвістичні проблеми створення баз знань

Основні питання теми:

1. Лінгвістичні проблеми створення баз знань.
2. База даних українських прийменників.

Тема 13 База даних українських прийменників.

Основні питання теми:

1. Можливості бази даних українських прийменників, принципи і джерела укладання.
2. Структура словникової статті.
3. Можливості одержання лінгвістичної інформації, створення запитів у базі.

Тема 14. Комп'ютерна лексикографія, предмет, завдання, напрями

Основні питання теми:

1. Комп'ютерна лексикографія.
2. Предмет, завдання, напрями комп'ютерної лексикографії.

Тема 15. Програмний продукт Lingvo

Основні питання теми:

1. Загальна характеристика програмного продукту Lingvo.
2. Можливості і принципи роботи з програмним продуктом Lingvo.

Тема 16. Системи машинного перекладу

Основні питання теми:

1. Редагування автоматичного перекладу тексту, встановлення типу помилки та її причини.
2. Укладання словникових статей і внесення їх до словника користувача програми автоматичного перекладу.

Тема 17. Машинний переклад за допомогою програми Pragma

Основні питання теми:

1. Загальна характеристика програмного продукту Pragma: словники, мінімальні системні вимоги.
2. Можливості Pragma: переклад слів і словосполучень.
3. Типові помилки автоматичного перекладача Pragma та їхні причини.

Тема 18. Корпуси текстів: основні типи і структура

Основні питання теми:

1. Корпусна лінгвістика як галузь комп'ютерної лінгвістики.

2. Предмет і завдання корпусної лінгвістики.
3. Типи корпусів текстів, їх можливості та використання в лінгвістичних дослідженнях.

Тема 19. Використання можливостей мережі Internet у лінгвістичних дослідженнях

Основні питання теми:

1. Лінгвістичні ресурси в мережі Internet.
2. Робота в мережі Internet як спосіб роботи лінгвіста з мовним матеріалом: принципи пошуку мовних одиниць, встановлення контексту, стильової належності, частотності слів або їхніх складників чи комбінацій і под.

Рекомендована література до другого модуля:

Основна: 1–8.

Додаткова: 1, 3 4, 6.

5. Контроль навчальних досягнень

5.1. Система оцінювання навчальних досягнень студентів

Вид діяльності студента	Максимальна кількість балів за одиницю	Модуль 1		Модуль 2	
		кількість	максимальна кількість балів	кількість	максимальна кількість балів
Відвідування лекцій	1	5	5		
Відвідування семінарських занять	1	10	10	9	9
Відвідування практичних занять	1	2	2	2	2
Робота на семінарському занятті	10	10	100	9	90
Робота на практичному занятті	10	2	20	2	20
Лабораторна робота (зокрема допуск, виконання, захист)	-	-	-	-	-
Виконання завдань для самостійної роботи	5	4	20	4	20
Виконання модульної роботи	25	2	50	2	50
Виконання ІНДЗ	-	-	-	-	-
Разом		-	207	-	191
Максимальна кількість балів:		398			
Розрахунок коефіцієнта:		4			

6. САМОСТІЙНА РОБОТА

6. 1 Завдання для самостійної роботи

Модуль 1.

Підготувати мультимедійні проєкти (5 балів за кожен проєкт).

Тема 1. Комп'ютерна лінгвістика як галузь прикладної лінгвістики.

Підготувати мультимедійну презентацію до теми: «Комп'ютерна лінгвістика як галузь прикладної лінгвістики».

Тема 2. Мовна інформація. Структурування та формалізація інформації. Мовні дані.

Підготувати мультимедійну презентацію до теми: «Мовна інформація та дані».

Тема 3. Внесок структурної та математичної лінгвістики у розроблення поняттєвого та методико-процедурного апарату сучасних прикладної та комп'ютерної лінгвістики.

Підготувати мультимедійну презентацію до теми: «Внесок структурної та математичної лінгвістики у розроблення поняттєвого та методико-процедурного апарату сучасних прикладної та комп'ютерної лінгвістики».

Тема 4. Лінгвістична модель, вимоги до її побудови, типи моделелей.

Підготувати мультимедійну презентацію до теми: «Моделювання як основний метод прикладної та комп'ютерної лінгвістики».

Модуль 2.

Підготувати мультимедійні проєкти (5 балів за кожен проєкт)

Тема 1. Комп'ютерні лінгвістичні системи, їх типи.

Підготувати мультимедійну презентацію до теми: «Комп'ютерні лінгвістичні системи, їх типи».

Тема 2. Бази даних і бази знань.

Підготувати мультимедійну презентацію до теми: «Бази даних і бази знань».

Тема 3. Лінгвістичні проблеми створення баз знань.

Підготувати мультимедійну презентацію до теми: «Лінгвістичні проблеми створення баз знань».

Тема 4. Комп'ютерна лексикографія, предмет, завдання, напрями.

Підготувати мультимедійну презентацію до теми: «Комп'ютерна лексикографія, предмет, завдання, напрями».

Вимоги до змісту та оформлення презентації

Вимоги до змісту мультимедійної презентації:

- відповідність змісту презентації поставленим цілям і завданням;
- текст презентації повинен мати не менше 75% унікальності;
- кількість слайдів – 12-15 (презентація повинна мати: титульний аркуш; зміст; основний матеріал; список джерел (5 основних); завершальний слайд);
- дотримання чинних норм орфографії, пунктуації, скорочень і правил оформлення тексту (відсутність крапки в заголовках тощо);
- відсутність фактичних помилок, достовірність представленої інформації;
- лаконічність тексту на слайді;
- завершеність (зміст кожної частини текстової інформації має бути логічно завершено);
- об'єднання семантично пов'язаних інформаційних елементів у групи;
- стислість і лаконічність викладу, максимальна інформативність тексту;

– розташування інформації на слайді (переважно горизонтальне розташування інформації, зверху вниз по головній діагоналі; найважливіша інформація повинна розташовуватися в центрі екрану; якщо на слайді є світлина, напис повинен розташовуватися під нею; бажано форматувати текст по ширині, уникати «рваних» країв тексту);

– інформацію варто подати привабливо, оригінально.

Вимоги до тексту:

– читання тексту на тлі слайда презентації (текст добре видно на тлі слайда, використання контрастних кольорів для фону і тексту);

– довжина рядка не більше 36 знаків;

– відстань між рядками усередині абзацу 1,5, а між абзаців – 2 інтервали;

– підкреслення використовується лише в гіперпосиланнях.

Вимоги до дизайну:

– використання єдиного стилю оформлення;

– відповідність стилю оформлення (графічного, звукового, анімаційного) змісту презентації;

– використання для фону слайда психологічно комфортних тонів (найкращий фон – корпоративний);

– фон повинен бути елементом заднього (другого) плану: виділяти, відтінити, підкреслювати інформацію, розміщену на слайді, але не заступати її;

– використання не більше трьох кольорів на одному слайді (один для фону, другий для заголовків, третій для тексту);

– бажане використання анімаційних ефектів;

– формат показу слайдів – «демонстрація».

Критерії оцінювання виконання студентами завдань для самостійної роботи

Самостійна робота студентів змістового модуля «Вступ до комп'ютерної лінгвістики» оцінюється за наступними параметрами:

5 балів – завдання для самостійної роботи виконане в повному обсязі, лаконічно, змістовно, обґрунтовано, із наведенням прикладів і застосуванням методу аналізу та творчого підходу. Студент самостійно працює з науковою літературою; оцінює комунікативні явища, професійні ситуації; робить висновки; вміє формулювати й обґрунтовувати власну позицію; володіє правилами підготовки презентацій; креативно підходить до виконання завдання; має комунікативні вміння і навички; прагне до самовдосконалення і саморозвитку.

4 балів – завдання для самостійної роботи виконане в повному обсязі, лаконічно, змістовно, обґрунтовано, але з певними помилками щодо викладу матеріалу та без наведення прикладів до окремих фактів і явищ. Студент працює із запропонованою науковою літературою; робить висновки; володіє правилами підготовки презентацій і втілює їх у практику. Однак у процесі відтворення самостійно дібраного матеріалу простежується брак власних суджень, прояву креативності й ініціативності.

3 бали – завдання для самостійної роботи виконане в повному обсязі, але з порушенням логіки й послідовності викладу матеріалу та без ілюстрування прикладами. У роботі допускаються стилістичні помилки, неточне вживання термінів, довільне витлумачення фактів. Студент працює із запропонованою науковою літературою, але

аналізує її примітивно, без висвітлення власної позиції; володіє правилами підготовки презентацій, але втілює їх у практику допускаючи грубі помилки та уникаючи використання фахової термінології.

2 бали – завдання для самостійної роботи виконане не в повному обсязі, частково самостійно і за певним зразком. Студент володіє матеріалом на початковому рівні, викладає його хаотично і необґрунтовано, без дотримання мовних норм; має фрагментарні навички роботи з науковими джерелами і не вміє робити висновки; володіє правилами підготовки презентацій, але не втілює їх у практику; комунікативні вміння і навички мають низький рівень розвитку.

1 бал – виконано менше половини завдання для самостійної роботи. Матеріал фрагментарний, не систематизований, не ілюстрований прикладами, порушена структура викладу. Його основу складає необґрунтоване копіювання чужих думок, фраз і позицій. Студент не вміє працювати з науковими джерелами і робити власні висновки; не володіє правилами підготовки презентацій; відсутній творчий компонент даного виду діяльності; комунікативні вміння і навички мають дуже низький рівень розвитку.

0 балів – більшу частину самостійного завдання не виконано. Студент лише частково володіє навчальним матеріалом, не вміє чітко, лаконічно й послідовно висвітлювати його; не працює з науковими і навчальними джерелами і не володіє правилами підготовки презентацій; майже відсутні творчі та комунікативні вміння і навички.

6.2. Форми проведення модульного контролю та критерії оцінювання

Кожний модуль включає бали за *модульну контрольну роботу* (модульний контроль).

Виконання модульних контрольних робіт здійснюємо в системі "MOODLE".

Модульний контроль здійснюємо після завершення вивчення навчального матеріалу модуля.

Критерії оцінювання виконання студентами модульних контрольних робіт

Модульні контрольні роботи студенти виконують на платформі "MOODLE" у формі тестів. Один варіант містить 13 запитань. 12 запитань оцінено по 2 бали за кожну правильну відповідь (максимальна оцінка 24 б) і одне запитання оцінено на 1 бал за правильну відповідь (максимальна оцінка 1 б). Всього 25 балів.

6.3. Форми проведення семестрового контролю та критерії оцінювання

Семестровий контроль із навчальної дисципліни «Вступ до комп'ютерної лінгвістики» здійснюється у формі *заліку* за результатами накопичених балів з урахуванням коефіцієнту.

Орієнтовний перелік питань для самоконтролю

1. Комп'ютерна лінгвістика як різновид прикладної лінгвістики. Специфіка предмета її дослідження.
2. Інформація і дані. Визначення і відмінність.
3. Поняття структурування (поділу, диференціації) та формалізації інформації.
4. Типи інформації за класифікацією А.О.Білецького.
5. Типи інформації за джерелом її створення і за її формою. Приклади.
6. Типи інформації за її зв'язком із ситуацією і за джерелом її створення. Приклади.
7. Типи інформації за способом її оформлення, за сферою її призначення, характером її функціонального навантаження. Приклади.
8. Мовна інформація. Основні та додаткові її ознаки.

9. Поняття лінгвістичної моделі. Співвідношення моделі та її натурального об'єкта (оригіналу, прототипа, прообразу). Вимоги до побудови лінгвістичних моделей.
10. Поняття вирізняльних (диференційних) ознак мовних одиниць. Поняття опозиції мовних одиниць. Підстава опозиції (спільна ознака для зіставлення). Приклади.
11. Принципи побудови моделей фонем Р.Г.Піотровського.
12. Характеристика різних способів графічного зображення моделей Р.Г.Піотровського (деревна та кубічна (стереометрична). Табличний спосіб представлення даних. Пояснити на прикладі класифікацій голосних та приголосних фонем української мови.
13. Поняття інтерфейса, меню, режиму роботи.
14. Символьна модель морфемної будови слова. Принципи її побудови.
15. Типи моделей будови українського слова. Активні та унікальні моделі.
16. Знання. Їхнє співвідношення з поняттями "інформація" та "дані". Знання декларативні і знання процедурні. Способи представлення. Приклади.
17. Поняття алгоритму. Блок-схема, або граф-схема алгоритму та її складники. Крок алгоритму, правила алгоритму. Вимоги до побудови алгоритму.
18. Лінгвістичний алгоритм та лінгвістичний процесор.
19. Поняття комп'ютерної лінгвістичної системи, її типи.
20. Комп'ютерні лексикографічні системи (на прикладі "Інтегрованої лексикографічної системи" Мовно-інформаційного фонду НАН України).
21. Комп'ютерні системи опрацювання тексту (на прикладі систем РУТА, ПЛАЙ).
22. Загальна характеристика лексикографічної системи "Словники України": авторський колектив, загальна концепція, мінімальні системні вимоги, джерельна база, режими роботи з системою, характеристика типів одержуваної лінгвістичної інформації. Поняття *інтегральна автоматизована, або комп'ютерна лексикографічна система*.
23. Структура і можливості лексикографічної системи "Словники України": основний реєстр слів, транскрипція, парадигма, частиномовний статус, синоніми, антоніми, фразеологізми, можливості поповнення бази даних системи – додавання нових слів з їхніми характеристиками.
24. Характеристика словників, які забезпечують функціонування системи "Словники України" в режимах "Парадигма", "Транскрипція", "Синонімія", "Фразеологія", "Антонімія".
25. Загальна характеристика ПроЛінг Офіс для WINDOWS: авторський колектив, загальна концепція, мінімальні системні вимоги. Характеристика систем опрацювання тексту в складі ПроЛінг Офісу: системи орфографічного контролю РУТА та системи машинного перекладу ПЛАЙ.
26. Можливості програми РУТА: основний словник, пошук синонімів, парадигма слова, перевірка орфографії та граматики, розставлення переносів.
27. Можливості програми РУТА: додавання нових слів до словника, пошук та заміна слів, система слів-підказок. Поняття помилконебезпечного місця.
28. Переклад слів і текстів за допомогою програми ПЛАЙ. Характеристика словникової бази для забезпечення роботи цієї системи з текстом.
29. Типові помилки при автоматичному перекладі за допомогою програми ПЛАЙ та їх причини.
30. База даних морфемно-словотвірного фонду Інституту мовознавства імені О.О.Потебні НАН України: принципи укладання, структура, типи мовної інформації.
31. База даних морфемно-словотвірного фонду Інституту мовознавства імені О.О.Потебні НАН України: функції роботи фонду та можливості одержання лінгвістичної інформації у базі. Нові типи словників української мови – продуктів

використання фонду: "Словник афіксальних морфем української мови" та "Кореневий гніздовий словник української мови".

6.6 Шкала оцінювання

<i>Кількість балів</i>		<i>Значення оцінки</i>
A	100-90	Відмінно – відмінний рівень знань (умінь) в межах обов’язкового матеріалу з можливими незначними недоліками
B	82-89	Дуже добре – достатньо високий рівень знань (умінь) в межах обов’язкового матеріалу без суттєвих (грубих) помилок
C	75-81	Добре – в цілому добрий рівень знань (умінь) з незначною кількістю помилок
D	69-74	Задовільно – посередній рівень знань (умінь) із значною кількістю недоліків, достатній для подальшого навчання або професійної діяльності
E	60-68	Достатньо – мінімально можливий допустимий рівень знань (умінь).
Fx	35-59	Незадовільно – з можливістю повторного складання – незадовільний рівень знань, з можливістю повторного перескладання за умови належного самостійного доопрацювання
F	1–34	Незадовільно з обов’язковим повторним вивченням курсу – досить низький рівень знань (умінь), що вимагає повторного вивчення дисципліни. Якщо дисципліна вивчається протягом двох і більше семестрів, то семестрові оцінки визначаються в установленому

7. Навчально-методична картка дисципліни
«Лінгвістика комп'ютерного аналізу і обробки інформації»

вступ до комп'ютерної лінгвістики

Разом 120 годин: лекції – 10 годин, практичні заняття – 8 годин, семінарські заняття - 38 годин, самостійна робота – 56 годин, модульний контроль – 8 годин.

Теми лекцій	Комп'ютерна лінгвістика як галузь прикладної лінгвістики (1 бал)	Структурна та математична лінгвістики (16)	Д а н і і з н а н н я . (1 6)	Морфемно-словотвірний фонд української мови в Інституті мовознавства ім.О.О.Потебні НАН України (16)	Комп'ютерні лінгвістичні системи, їх типи (16)	
Теми практичних	Вступне (16+106)		Моделювання як основний метод прикладної лінгвістики(16+106) (16+106)	Системи машинного перекладу (16+106)	Бази даних і бази знань (16+106)	

Теми семінарських	В с т у п н е 1 б + 1 0 б)	Ко мп' юте рна лін гвіс тик а як гал уз' при клад но ї лін гвіс тик и (16 +10 б)	І н ф р м а ці я та д а н і . (1 б + 1 0 б)	С т р у к т у р н а та м ат е м ат и ч н а лі н г ві ст и к и (1 б + 1 0 б)	Мо дел ю в ан н я як осн овн ий мет од при клад но ї лін гвіс тик и (16 +10 б)	Д а н і і з н а н н (1 б + 1 0 б)	Ін те гр о ва н а ле кс и к ог ра фі ч ні с и ст е м и (1 б + 1 0 б)	П р о Л ін г О фі с д л я W I N D O W S (1 б + 1 0 б)	Морфе мно- словот вірний фонд україн ської мови в Інстит уті мовозн авства ім.О.О .Потеб ні НАН Україн и (1 б + 10б)	Ко мп' юте рні лін гвіс тич ні сис тем и, їх тип и (16 +10 б)	Бази дани х і бази знань (16+ 10б)	Лін гвіс тич ні про бле ми ств оре ння баз зна нь (16 +10 б)	Баз а дан их укр аїн ськ их при йме нні ків (16 +10 б)	Ко мп' юте рна лек сик огр афі я (16 +10 б)	Мож ливо сті і прин ципи робот и з прог рамн им прод укто м Ling vo (16+ 10б)	С и ст е м и м ш и н ог о п ер ек ла д у (1 б + 1 0 б)	Ма ши нни й пер екл ад за доп омо го ю про гра ми Prg am a (16 +10 б)	К о р п ус и те кс ті в: ос н о в ні т и п и і ст р у кт у ра (1 б + 1 0 б)	Викор истанн я можли востей мережі Interne t у лінгвіс тичних дослід ження х (16+10 б)
Самостійна робота	4*5=20 балів									4*5=20 балів									
Види поточного контролю	Модульна контрольна робота 1 (25 балів)									Модульна контрольна робота 2 (25 балів)									
Підсумковий контроль	залік																		

VIII. Рекомендована література

Рекомендована література

1) основна:

1. Brew C., Dickinson M. Language and Computers. Wiley-Blackwell, 2012. 256 p.
2. Lisbach B., Meyer V. Linguistic Identity Matching. Springer Vieweg, 2013. 261 p.
3. Roland H. Foundations of Computational Linguistics: Man-Machine Communication in Natural Language. Springer-Verlag, 2014. 548 p.
4. Волошин В.Г. Комп'ютерна лінгвістика: Навчальний посібник. Суми: ВТД "Університетська книга", 2004. 382 с.
5. Дарчук Н. П. Комп'ютерна лінгвістика (автоматичне опрацювання тексту). Київ: Видавничо-поліграфічний центр "Київський університет", 2008. 351 с.
6. Карпіловська Є.А. Вступ до комп'ютерної лінгвістики. Донецьк: ТОВ "Юго-Восток, Лтд", 2006. 188 с.
7. Кузьменко Д.М. Комп'ютерна лінгвістика і Web 2.0. Київ : Наукова думка, 2009. 250 с.
8. Партико З.В. Прикладна і комп'ютерна лінгвістика. Вступ до спеціальності. Львів, 2008. 224 с.
9. Русанівський В.М., Широков В.А. Інформаційно-лінгвістичні основи сучасної тлумачної лексикографії. *Мовознавство*. 2002. № 6. С. 7–48.
10. Селіванова О.О. Сучасна лінгвістика: напрями та проблеми: Підручник. Полтава: Довкілля-К, 2008. 712 с.
11. Українська мова: Енциклопедія. К., 2000, 1-е вид. або 2004, 2-е вид. (Статті: Автоматизація лінгвістичних досліджень. Граматики формальні. Конкорданс. Математична лінгвістика. Машинна мова. Модель. Прикладна лінгвістика. Прогнозування лінгвістичне. Формалізація в лінгвістиці).

2) додаткова:

1. Лук'янчук С. Комп'ютерна модель парадигматичних класів дієслів. *Українське мовознавство*. 2000. Вип.22. С.82–85.
2. Міщенко А.Л. Сучасні методи, напрями й здобутки комп'ютерної лінгвістики. *Наукові записки Кіровоградського державного педагогічного університету імені В. Винниченка*. Вип. 95 (2). Серія «Філологічні науки», 208 (мовознавство). Кіровоград : РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2011. С. 122–233.
3. Широков В.А., Рабулець О.Г., Шевченко І.В., Костишин О.М., Якименко К.М. Технологічні основи сучасної тлумачної лексикографії. *Мовознавство*. 2002. № 6. С. 49-86.
4. Чемеркін С. Українська мова в Інтернеті: позамовні та внутрішньоструктурні процеси. Київ, 2009. 240 с.
5. Широков В.А. Гуманітарна традиція і технологічний статус мови. *Мовознавство*. 2001. № 3. С. 128–132.
6. Широков В.А., Рабулець О.Г. Вступні положення теорії лексикографічних систем. *Пробл. програмування*. 2002. № 3–4. С. 18–32.

IX. Інформаційні ресурси

<http://uk.wikipedia.org>; <http://books.google.com/?hl=EN>; <http://www.donnu.edu.ua>